N°. 216. 1838.

BREDASCHE COURANT.

Staat-, Letterkundig en Wetenschappelijk NIEUWS-BLAD.

Dingsdag 11 September.

Frankrijk.

PARIJS, den 8sten September.

Het kieskollegie van het eerste arrondissement der hoofdstad is den 1sten october bijeen geroepen om eenen nieuwen afgevaardigden te verkiezen, ten gevolge van de bevordering des generaals *Jacqueminot* tot den rang van luitenant-generaal.

— Een engelsch koerier is gisteren bij de britsche ambassade aangekomen, en heeft vervolgens de reis naar St. Petersburg voortgezet. Men zeide dat hij met depeches betrekkelijk de hollandsch-belgische aangelegenheden belast was.

— Bij eene telegraphische depeche eergisteren avond ontvangen en door de ministeriele bladen medegedeeld, werd bekend gemaakt, dat de raad van revisie het in de zaak van den generaal *Brossard* geslagen vonnis gecasseerd heeft. Heden verneemt men dat dit arrest genomen is, op grond dat zekere getuige tot bezwaar, *Sicard* geheeten, te Oran voor den regter van instructie gehoord, bij zijne komst te Perpignan, naar de bepalingen der wet, door den kapitein-rapporteur niet in verhoor genomen is. — De generaal *Brossard* is dien ten gevolge, naar aanleiding der wet van vendemiaire, jaar 6, op nieuw verwezen om te regt te staan, en wel voor den tweeden krijgsraad van de 21ste militaire divisie.

— Gisteren heeft de opening van den spoorweg van Parijs naar St. Cloud, langs den regter oever der Seine plaats gehad. Twee konvooijen zijn van Parijs vertrokken; het een ten tien ure des morgens; het ander ten twee ure des middags, en zijn na een half uur oponthoud te St. Cloud terug gekeerd. De heenreis werd in 23 en de terugkeer in 21 minuten volbragt, alzoo met eene middelbare snelheid van 9 uren in het uur. De beide stoomrijtuigen, waarvan het een op vier, het ander op zes wielen reed, sleepten ieder zes wagens met 200 a 220 reizigers voort. De spoorweg van Parijs naar St. Cloud heeft een developpement van 14 kilometers, waarvan er vijf reeds behooren tot den spoorweg van St. Germain, van het plein de l'Europe tot aan Asnières. De helling van Parijs naar St. Cloud is 5 millimètres op elke el. De weg heeft een dubbel spoor. Onder de kunstwerken merkt men op een onderaardschen gang, onder den grooten weg van Cherburg gaande en twee viaducs, vóór Surennes en Poteaux, ieder van vijf bogen en 70 ellen lengte, met eene hoogte van 14 el boven den grond.

— Uit Zwitserland heeft men het verslag van de zitting van den landdag op den 3den September ontvangen, waarin, naar aanleiding van de conclusien der commissie, over de uitdrijving van den Prins *Lodewijk Bonaparte* moest beraadslaagd worden. Zoo als verwacht werd, heeft de landdag het besluit in deze zaak geadjourneerd, tot dat de leden van de onderscheidene kantons van hunnen kantonnalen raad speciale instructien om ten deze te beslissen, bekomen hadden. Dit besluit is met eene meerderheid van 17 van de 22 stemmen genomen geworden. De landdag zelf heeft vervolgens met eene meerderheid van slechts twaalf stemmen zijne zittingen tot den 1sten October verdaagd. De in de zitting gevoerde debatten duurden lang en waren vrij hevig. De afgezant van Neufchâtel was de eenige van de leden der bondstaten die zich voor de uitdrijving van Prins *Lodewijk* verklaarde.

— In de gewone briefwisseling dezer hoofdstad leest men heden: « Men begint overtuigd te worden, dat de bijzondere kompagnieschappen niet in staat zullen zijn, om de spoorwegen van Parijs naar Havre en Orleans ten einde te brengen. Ter naauwernood zijn de aandeelen dier beide ondernemingen ter beurze uitgegeven geworden of zij zijn beneden pari gedaald. Het is te vreezen dat de tweede storting der 90 millioen, die het kapitaal van den weg naar Havre uitmaken, niet zal kunnen volbragt worden; er is nog slechts een tiende gedeelte, te weten 9 millioen, gestort geworden; en op de 40 millioen die het kapitaal van den Orleanschen weg uitmaken, zal nog slechts tien millioen betaald zijn, wanneer de eerste storting geheel ontvangen wordt, iets dat wij zeer betwijfelen."

— Uit Toulon schrijft men, dat aldaar voortgegaan wordt met de uitrusting van eenige bombardeervaartuigen, die voor het eskader op de Mexikaansche kust bestemd zijn. Men wil voorts dat er eenige vaartuigen, onder den schout-bij-nacht *Massieu de Clerval*, in last zullen krijgen, op de Sardinische kust te kruisen, ten einde de zending van wapenen en andere behoefte ten behoeve van don *Carlos* te verhinderen.

— De berigten uit Madrid tot den 1sten dezer houden weinig van belang. Dien dag moesten de jaarlijksche verkiezingen van de chefs der nationale militie plaats hebben. Men sprak steeds te Madrid van geslotene onderhandelingen met het huis *Rothschild*. Krachtens een traktaat, zou aan dit huis het monopolie der kwikzilvermijnen van Almaden voor den tijd van vijf jaren worden verzekerd, tegen een voorschot van vijftig millioen realen, met welke som men in de behoeften des legers hoopte te kunnen voorzien.

— De berigten van de Spaansche grenzen leveren wederom weinig meldenswaardigs op. Het blijkt daaruit, dat van den voor de karlisten gelukkigen afloop der belegering van Morella, door den Pretendent voortdurend gebruik gemaakt wordt, om op het moreel zijner troepen gunstig te werken. Zoo is thans *Cabrera* door hem tot den rang van luitenant-generaal verheven en hem den titel geschonken van: graaf van Morella. Een rapport van dien generaal, van den 18den gedagteekend, begroot het getal der onder de muren van Morella gebleven christinos op 2000 man en dat der gekwetsten en gesneuvelden in de omstreken dier stad op een gelijk aantal. Het valt zeer te betwijfelen, of dit rapport niet met de gewone overdrijving der spaansche generaals is opgesteld.

Don *Carlos* bevond zich den 30sten te Onate. Den vorigen dag hielden de strijdkrachten van beide partijen voor Estella derzelver oude stellingen nog bezet. *Espartero* gaf geen het minste teeken van leven.

De christinische bevelhebber *Zurbano* heeft aan het hoofd van eenige troepen een uitval uit Vittoria ondernomen, om de klokken in de omliggende dorpen te vernietigen, welke men ter viering van den bij Morella behaalden zegepraal geluid had. Eene karlistische kolonne heeft hem echter weldra genoodzaakt zich op Vittoria terug te trekken. — Den 28sten augustus is *San Miguel* met eene keurkompagnie arragonsche fuseliers en eenige lansiers te Saragossa aangekomen.

Wijders wordt nog van de grenzen van Navarre, onder dagteekening van den 2den dezer, het volgende geschreven: « De Christinos hebben in het dorp San Adrian een nieuw militair hospitaal opgerigt; waarin reeds 300 der in de Ribera gekwetsten liggen. *Espartero* heeft twee garde-bataillons, ieder van 1000 man, geformeerd welke hij uit het leger getrokken heeft. *Maroto* heeft een nieuw eskadron ruiterij uit 80 christinische deserteurs bestaande, zamengesteld. Zestien soldaten van het fransche vreemden-legioen die zich onder dit aantal bevonden, zijn ontwapend geworden, en zijn, met verlies hunner paarden, den 25sten der vorige maand, naar Frankrijk teruggezonden, nadat aan ieder hunner 200 franken reisgeld verstrekt was.

— De tijding van de opschorting van de uitspraak van den Zwitserschen landdag in de zaak van den jongen *Napoleon*, heeft den koers der rente ter beurze van heden (8 Sept.) eenigzins doen rijzen; evenwel meende men, dat dit slechts van korten duur zou kunnen zijn, daar de vrees voor het geschil met Zwitserland wel weer spoedig de bovenhand zou erlangen. Na eene gestadige daling der aandeelen in de spoorwegmaatschappijen, gedurende de laatste dagen, hebben dezelve thans wederom eenige rijzing ondergaan. De notering was heden: 5 pCt. 108,95,109; 3 pCt. 80,75,80; Nap. r. 99,80 Sp. *Ardoins* $20\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4}$, 21; Pass. $4\frac{3}{8}$, $\frac{1}{4}$; Rom. L. $101\frac{7}{8}$.

Nederlanden.

BREDA, den 10den September.

Gisteren middag ten drie ure zijn HH. KK. HH. Prins en Prinses *Frederik*, uit 's Gravenhage naar Berlijn vertrokken. H. K. H. Prinses *Albert* van Pruissen zou gisteren avond derwaarts op reis gaan.

— Door den opperhofmaarschalk, den graaf *F. C. van Heerdt tot Eversberg*, is bekend gemaakt, dat het hof, op maandag den 10den dezer, den ligten rouw voor den tijd van veertien dagen zal aannemen, wegens het overlijden van Z. D. H. den hertog *Hendrik Frederik Karel* van Würtemberg.

— Naar men verneemt, heeft Z. Exc., de minister van financien, ten gevolge van het voorstel, om afzonderlijke registers van het beestenvoeder te doen aanleggen, onlangs onder anderen bepaald, dat er voor de quitantiën van den accijns op het gemaal voor granen bestemd tot beestenvoeder, afzonderlijke registers zullen aangelegd worden; dat de invoering van de bedoelde afzonderlijke registers op den 1sten Januarij 1839 bepaald wordt; dat zoodra het register op voorschreven tijdstip in gebruik gebragt zal zijn, de ontvangers alleenlijk uit dat register zullen mogen afgeven de quitantiën van den accijns op het gemaal voor granen, bestemd tot beestenvoeder; dat dit register, eerder als een register van tijdelijke consignatien, dan van gewone ontvangst, te beschouwen zijnde, de daarin geboekte sommen niet in het journaal of kasboek der ontvangers zullen worden overgebragt, maar, tegen intrekking van de

hoorlijk afgeteekende teruggebragte biljetten, zonder eenige omschrijving of aftrek op het register, doch met aanplakking van de biljetten tegen den betrekkelijken stok, aan den belanghebbende worden teruggegeven, onder inhouding alleen van den accijns, met den aankleve van dien, wegens de hoeveelheid schepgraan, verschuldigd in de gevallen, dat het maalloon niet in geld, maar door middel van den schep, mogt betaald worden; en dat de vroeger gegevene voorschriften nopens de wijse van teruggave van den accijns wegens granen, tot beestenvoeder bestemd, en de aftee-kening op de biljetten ter zake van het schepgraan, te stellen, te rekenen van het tijdstip der invoering van het afsonderlijke register, worden ingetrokken en buiten werking gesteld; zullende echter die voorschriften, ten aanzien van alle teruggaven ten behoeve van stijfselmakerijen, voortdurend en met opzigt tot die wegens veraccijnsingen van granen voor beestenvoeder, tot aan dat tijdstip gedaan, van kracht blijven.

— Uit het algemeen verslag wegens den staat van de *Maatschappij van Weldadigheid*, en die harer kolonien, over 1837, zijnde het 20ste dienstjaar, blijkt onder anderen, dat bij de permanente commissie dier Maatschappij ontvangen zijn, een legaat van den heer *Egbert van Oostrom*, groot *f* 600 en een ander, groot *f* 3000, door wijlen jonkvrouw *J. W. Beeldsnijder* aan de maatschappij geschonken.

Het personeel der kolonisten bedroeg op 1. Januarij 1838, 8,505 zielen, zijnde 100 meer dan bij den aanvang van het vorig jaar.

— Te 's Gravenhage is aangekomen en in den Ouden Doelen afgestapt Z. D. Prins *Frans von Salm-Salm.*

— Naar men verneemt zijn er dezer dagen nadere tijdingen van den generaal *Verveer* ontvangen, waarin onder anderen gezegd wordt, dat het Hantasche opperhoofd aanzoek heeft gedaan, om in onderhandeling te treden, terwijl de genoemde generaal reeds 5000 man bijeenverzameld heeft, om binnen weinige dagen den veldtogt te beginnen.

— Den 6den is te 's Gravenhage, in den ouderdom van 65 jaren, overleden de heer *J. G. Heine,* doctor in de geneeskunde, titulair hoogleeraar, ridder der orde van den Nederlandschen Leeuw, der Pruissische orde van den Rooden Adelaar, 4de klasse, en van de Beijersche en Weimarsche orde van burgerlijke verdiensten, met roem bekend als de stichter van het voortreffelijke orthopaedische instituut te Wurtzburg in Beijeren, en van het soortgelijke gesticht nabij 's Gravenhage. Naar men verneemt, zal zijn lijk naar Wurtzburg worden overgevoerd.

— Tegen de helft dezer maand zullen er, gelijk wij reeds gemeld hebben, vijftig pinken van Scheveningen ter versche of steurharingvisscherij onder den Engelschen wal afvaren; wij laten hier volgen eene opgave der namen van de scheepsreeders en van het getal hunner bommen, welke men ons uit 's Hage toezendt: *P. Varkevisser* 7, *H van der Duine* 6, *G. de Jager* 6, *W. Pronk* 4, *Wed. A. van der Harst* 3, *D. Hoogenraad* 3, *T. de Jager Gzn.* 3, *J. van Duine* 2, *P. van Duine* 2, *J. Hoogenraad* 2, *A. A. van Kouwenhoven Pals* 2, *A. Krul* 2, *H. P. Scholte* 2, *M. Varkevisser* 2, *F. de Jager Mzn.* 1, *C. Varkevisser* 1, *Wed. de Jager* 1, en *Wed. R. Zuurmond* 1.

— Gisteren is te Sluis aangekomen, de Scheveningsche kerfvaarder *het huis van Oranje*, stuurman *Maarten Vrolik*, reeder *C. Varkevisser*, met de bijzonder groote lading van 95 ton haring. Het mag met regt als eene zeldzaamheid worden aangemerkt, dat met een zoo gering getal netten, als waarmede de pinken ter haringvisscherij slechts mogen visschen, de vangst zoo gunstig geweest is, dat de stuurman zijn geheele voorraad zout heeft verbruikt.

— Naar luid van een schrijven uit Hoorn, van den 31sten augustus, was aldaar toen reeds voor *f* 50,000 ingeschreven voor den wederopbouw der groote kerk, waartoe echter viermalen zoo veel benoodigd is.

— Uit Rotterdam schrijft men van den 6den dezer: » Heden arriveerde alhier het eerste stoomschip, genaamd: *de Kroonprinses van Pruissen*, van de Stoomboot-Maatschappij voor den Neder- en Midden-Rijn, na eenen overtogt van 14 uren van Dusseldorp naar Rotterdam. Bij den eersten blik moet de elegante en stevige bouw dezer boot ook den oppervlakkigsten beschouwer dadelijk in het oog vallen, doch de waarlijk verblindende pracht van de eerste kajuit en het paveljoen gaat alles te boven, wat men nog bij dergelijke ondernemingen gezien heeft; in één woord, dit vaartuig is een meesterstuk van kunst en weelde, en de indruk, dien ons de bezigtiging veroorzaakte, werd nog verhoogd toen wij vernamen, dat eenen Nederlander, den heer *Top Smit*, van den Kinderdijk, de eer als haren bouwmeester toekwam. Het kan niet missen, of zoo veel aangenaams en gemaks zal, bij eene voortreffelijke en zindelijke bediening en oppassing, die wij van onderscheidene passagiers hoorden roemen, den reizigers even veel aanbevelingen zijn, om van dit nieuw en snel middel van vervoer gebruik te maken.”

— In de op den 6den dezer te Rotterdam door de Nederlandsche Handelmaatschappij gehouden veiling van 182,503 balen en 60 vaten *Javasche* en 1340 balen *Sumatra*-koffij, is alles coulant verkocht. De hoogste der besteedde prijsen was 49 à 50½ cents, de laagste voor de Java-koffij 26½, Sumatra 24½ cents.

— Men meldt uit 's Gravenhage, dat gisteren in de roomsch-katholijke kerken aldaar en in die te Scheveningen was afgekondigd dat op den 12den dezer des voormiddags ten 9 ure de kerkelijke inzegening zal plaats hebben der kapel op de roomsch-katholijke begraafplaats te 's Gravenhage en dat onmiddellijk daarna in dezelve eene plegtige mis zal worden gezongen. Men zeide, dat de weleerwaarde heer Pastoor *Verlaat* bij die gelegenheid het woord zou voeren.

— Men verneemt voorts uit 's Gravenhage, dat door de hooge regering goedgekeurd is het door het stedelijk bestuur der residentie ontworpen plan, eener vereeniging der aldaar bestaande Latijnsche en Middelbare Scholen, onder den naam van *Stedelijk Gymnasium.* Naar men zich vleide, zouden de lessen op hetzelve nog in den loop dezer maand een aanvang kunnen nemen. Dit gymnasium zal in twee hoofddeelen gesplitst zijn: in het eene zal onderwijs gegeven worden aan die jonge lieden welke voor de hooge scholen bestemd zijn en in het andere aan diegenen, voor wie geene geleerde, maar eene beschaafde opvoeding verlangd wordt, en welke zich voor eene of andere burgerlijke of militaire betrekking willen bekwamen. In den regel zal geen leerling tot het gymnasium worden toegelaten, dan die den ouderdom van 12 jaren bereikt en de vereischte kennis in de onontbeerlijkste wetenschappen verkregen heeft. De vakken, welke op dit gymnasium onderwezen zullen worden, zijn voor die jonge lieden welke voor de Hooge Scholen bestemd zijn: het grieksch, latijn, de nederduitsche, fransche, hoogduitsche en engelsche taal- en letterkunde, de oude, nieuwe en vaderlandsche geschiedenis, de oude en hedendaagsche aardrijkskunde, de fabelkunde, de reken-, stel- en meetkunde; en voor diegenen welke de Hooge Scholen niet zullen bezoeken, al de opgenoemde vakken, behalve het grieksch en latijn, in welke laatste taal hun evenwel eenige algemeene kundigheden zullen worden toegedeeld. Aan het hoofd der inrigting staat de rector, die met het algemeen bestuur van het gymnasium belast zal wezen. Met hem, zal het getal der onderwijzers *tien* zijn. Bij deze nieuwe inrigting zullen afgeschaft zijn de tot dus verre bij de latijnsche school bestaan hebbende *minervalia, honoraria,* enz. enz., en in plaats van deze, zal, zonder meerdere kosten, door elken leerling, iedere drie maanden *f* 25, dat is, in het geheele jaar *f* 100, betaald worden, onverschillig tot welk der beide gedeelten van de school hij behoort, of in welke klasse hij onderwijs geniet. Dit schoolgeld wordt voor de stedelijke kas ontvangen, terwijl aan de onderwijzers eene vaste jaarwedde verzekerd is.

— Uit Utrecht verneemt men, dat aldaar, door de zorg van den heer burgemeester *van Asch van Wijck*, aan wiens ijverige en kunstlievende bemoeijingen de stad Utrecht reeds verscheidene belangrijke instellingen verschuldigd is, tot stand is gebragt een museum van oudheden en kunst, hetwelk dezer dagen voor het eerst voor het publiek is opengesteld, en dat, naar verzekerd wordt, om eerlang door alle steden van ons vaderland te worden nagevolgd, slechts eenige weinige meerdere ontwikkeling behoeft. Deze collectie, uit beeldbouwwerk, schilderijen en prenten bestaande, meest alle tot de stad Utrecht betrekkelijk en van tijd tot tijd in het Raadhuis bijeengebragt, is gesplitst in de volgende onderdeelen: 1° Oud beeldhouwwerk, bestaande uit 31 nommers, waaronder vele voorwerpen van christelijke en middeleeuwsche architectuur, enz., alle afkomstig uit de voormalige St. *Paulus*-abdij, en verder eenige basreliefs en altaar-stukken, die of als kunststukken of als hulpmiddelen voor de beoefening der geschiedenis gezegd worden de meeste aandacht te verdienen. Eene 2de afdeeling, uit 59 nommers bestaande, bevat teekeningen, kaarten en plannen, ook alle de stad Utrecht betreffende en grootendeels van *Saftleven*, *Rademaker* en *van Hardenbergh* afkomstig. De derde afdeeling bevat 80 schilderijen, zijnde eenige fraaije stukken in de voorportalen geplaatst niet medegerekend. » Zoo als van zelf spreekt,” meldt men uit Utrecht, » zijn niet alle deze schilderijen meesterstukken, maar als zoodanig worden zij ook niet ten toon gesteld; het zijn overblijfsels van vroegeren tijd, overblijfsels van vroegere godsdienst, kunst en gebouwen; daarenboven eene reeks van portretten, die men niet zonder welgevallen als de beeldtenissen onzer krachtige vaderen kan beschouwen. » Onder deze schilderijen bevindt zich eene *Maria met het kind Jesus*, door *Jan van Schorel* na zijne terugkomst uit Rome op Italiaansche wijze geschilderd, benevens eene *voetwassching van Christus*, door een ander kunstenaar bewerkt, welke beide stukken de aandacht zeer tot zich hebben getrokken. De overige schilderijen stellen meerendeels vaderlandsche en tot de geschiedenis van Utrecht in het bijzonder betrekking hebbende onderwerpen voor. Hieronder verdienen vooral eene plaats de 38 stichtenaars, die als bedevaarders het H. Land, of zoo als men toen nog sprak den lande van Overzee, bezocht hebben en waarvan eenige door *Jan van Schorel* geschilderd zijn; voorts *de afdanking der Waardgelders*, van *Droogsloot*; *de statige opwachting van Willem III*, zich als stadhouder naar de Staten-Kamer begevende, benevens *de groote Vergaderzaal* der *Staten van Utrecht*, tot de plegtige ontvangst van Z. H. enz. — Men twijfelde er niet aan, of de tentoonstelling van deze met zorg bijeengebragte versameling, zou eerlang eenen algemeenen bijval in Utrecht vinden en dezelve eene gewenschte uitbreiding erlangen.

— Men schrijft voorts uit Utrecht van eergisteren: » Wij vernemen dat de heer *van Wichem* aan het Utrechtsch Museum een geschenk heeft gedaan van 30 fraaije en belangrijke legpenningen, benevens een portret van *Dirk de Gooijer*, die [illegible] in 1589 alhier burgemeester was.”

— Door een op Schiermonnikoog te huis behoorende kapitein is gerapporteerd, dat hij den 30sten augustus op twee mijlen afstands van het oosteinde van Ameland vastzittende heeft gezien, het voorschip eener oogenschijnlijk nieuwe kof, waarvan de equipaadje vermoedelijk zal verongelukt zijn, drijvende de tuigaadje rondom het wrak. — Den volgenden dag is te Schiermonnikoog eene menigte wrak hout, en andere voorwerpen, benevens eene jol aangespoeld, uit welke overblijfselen men heeft afgeleid dat het bovenvermelde kofschip de *Catharina* is, kapitein *J. H. Middel*, van Koningsbergen naar Amsterdam.

— Uit Helgoland schrijft men van den 31 augustus, dat den vorigen dag, op de hoogte van het Zand-eiland eene kof of smak door eene zware stortzee omgeslagen en met al het volk vergaan was.

— Volgens brief van Dordrecht, van den 5den september, wordt door kapitein *W. B. Lelean*, voerende de engelsche schooner *Catherine*, van Liverpool aldaar aangekomen, gerapporteerd, dat hij den eersten september, op 51° 27' N. breedte, 2° 30' O. lengte, drijvende gevonden heeft een masteloos, door het volk verlaten schip, groot omstreeks 500 tonnen, zijnde, blijkens aan boord zijnde papieren, de te Biorneburg te huis behoorende bark *Nestor*, kapitein *F. W. Nordling*, met ballast, van Londen naar Biorneburg. Na hetzelve gedurende twaalf uren op sleeptouw te hebben gehad, met voornemen, om het te Helvoet binnen te brengen, werd hetzelve hem tegen zijnen wil ontnomen door de Belgische sloep *Neptunus*, kapitein *Block*, van Ostende naar Londen, daarin bijgestaan door twee belgische visschsloepen van Ostende, welke gezamenlijk sedert aldaar hetzelve hebben binnengesleept. De equipaadje van genoemd schip, ten getale van elf man, welke hetzelve den 30 augustus verlaten had, is gered en te Soulthwold aangebragt, door het schip *Diana*, kapitein *E. J. Pauls*, van Rotterdam naar Maldon.

— Van den 6den dezer schrijft men uit Groningen: »Het alhier op de Noorderwerf van *H. J. Limborgh* gebouwde en thans voltooide barkschip, genoemd *Prins Hendrik*, groot ongeveer 300 Javalasten, bevaren wordende door kapitein *H. K. Dijkhuis*, heeft heden morgen deze stad verlaten."

De heden ontvangen Duitsche berigten behelzen geen belangrijk nieuws.

In het *Journal de la Haye* van gisteren leest men onder het opschrift: *Zaak van Chaltas*, het volgende:

»Onderscheidene fransche dagbladen hebben hunne verwondering aan den dag gelegd over ons stilzwijgen omtrent eene zaak, die sedert eenige weken de aandacht van geheel Europa heeft tot zich getrokken. Van onzen kant zien wij niet in, waarom wij tot dus verre het woord te dezer zake hadden moeten voeren. Om de eer van den heer *Fabricius* te verdedigen? Maar kon deze diplomaat aan de hatelijke lasteringen van eene losbandige en gewetenlooze drukpers, geene dankzaak tegen stellen, die afdoender spreekt, dan een verdedigend artikel van eenig dagblad: zijne lange eervolle en eerzame loopbaan, en de achting van alle regtschapen menschen die hem kennen? Wat zouden wij ten voordeele van den heer *Fabricius* hebben kunnen aanvoeren, dat zou kunnen opwegen tegen het streelend onthaal hetwelk hem van de zijde van den monarch bereid werd, wiens trouwe dienaar hij zoo langen tijd was, en tegen de onderscheiding die hij van onze prinsen, van de ministers des Konings en van de leden van het Haagsche diplomatieke korps ontvangen heeft? Tot dus verre heeft er niets aan de voldoening ontbroken die de heer *Fabricius* erlangd heeft, en zelfs de juichtoonen der belgische bladen en de onwaardige haatdragenheid des heeren *Lehon*, hebben het hunne moeten toebrengen om de regtschapenheid, de bekwaamheden en den ijver waarvan de heer *Fabricius* in de uitoefening van zijne betrekking, welke het vertrouwen des Konings hem opdroeg, de bewijzen geleverd heeft, op het treffendste te doen uitkomen.

Zoo het noodig ware om iederen redelijk en ter goeder trouw denkende, een nieuw bewijs te geven dat de heer *Fabricius* het slagtoffer geweest is van een verachtelijk weefsel (*trame indigne*), zoo zouden wij de ordonnantie van *non-lieu* aanhalen, die door de raadkamer in de zaak van *Chaltas* is uitgevaardigd. Men heeft niet meer noodig dan dit zonderlinge document te lezen, om zich te overtuigen dat de rede der regters verbijsterd was en dat zij hunne opinie hebben gegrond op stukken die klaarblijkelijk door *Chaltas* vervaardigd zijn om de lasteringen ingang te doen vinden, die tot voorwendsel voor de verwijdering van den heer *Fabricius* uit Parijs moesten strekken.

Welk mensch, die eenig gezond verstand heeft, zal geloof hechten aan het bestaan van *die soort van overeenkomst*, welke, naar men zegt, gesloten was tusschen den heer *Fabricius* en *Chaltas*, en volgens welke, tegen geldelijke belooning, deze laatste aan onzen zaakgelastigde staatsstukken van het fransche kabinet in handen moest leveren. Met welk oogmerk stellen twee contracterende partijen eene schriftelijke akte op van de bepalingen omtrent welke zij zijn overeengekomen? Is het niet om wederkeerig het regt te bezitten om elkander voor de regtbank te kunnen noodzaken om de aangegane verpligtingen te vervullen? En zou men dan kunnen gelooven, dat de heer *Fabricius*, dat een in zijn ambt doorkneed minister, die 36 jaren de diplomatieke loopbaan betreden had, — zoo men eens veronderstellen wil dat hij met *Chaltas* eene mondelinge overeenkomst zou gemaakt hebben, strekkende om openbare ambtenaren om te koopen en op eene bedriegelijke wijze stukken te bekomen aan een tak van het staatsbeheer toekomende, — er aan gedacht zou hebben om zich in zekerheid te stellen, ten einde, in geval van niet-nakoming door *Chaltas* van de op zich genomen verpligtingen, dezen in regten daartoe te kunnen dwingen? Inderdaad, die list zou wat al te plomp zijn geweest; en wij zouden onregt aandoen aan het verstand onzer lezers, als wij deze beschuldiging door nadere redeneringen zouden willen weerleggen. Dit is te minder noodig, daar wij voor het overige in staat zijn om thans op de formeelste wijze te verklaren, dat alle overeenkomsten of documenten hoe ook genaamd, welke aan de raadkamer zijn overgelegd als van den heer *Fabricius* afkomstig, en ten doel hebbende om zich door omkooping of op eenige andere bedriegelijke wijze van staatspapieren meester te maken, opzettelijk zijn gemaakt door *Chaltas* zelven, of door degenen die hem tot den uitvoerder van de tegen den heer *Fabricius* gesmeedde intrigue hadden gekozen. Wij tarten hen, die zich niet geschaamd hebben om eene eerwaardige fransche regtbank, onwetend, medepligtig te maken aan dit laag bedrog, en van dezelve eene uitspraak hebben uitgelokt, op grond van stukken waaromtrent zij de heilige overtuiging bezaten dat zij valsch en noch door den heer *Fabricius* noch met zijne toestemming, geschreven waren, — om de verklaring te logenstraffen die wij hier doen, en die wij aan alle onpartijdige buitenlandsche dagbladen verzoeken om, in het belang der waarheid, over te nemen.

En zoo men dan wil, dat het *Journal de la Haye* zich met deze zaak bezig houde, die de eerzame en onomkoopbare redacteurs van het *Journal des Débats* zoo levendig bewogen heeft, dan verzoeken wij, op onze beurt, aan die heeren om wel bondiglijk te willen antwoorden op de volgende vragen, die strekken kunnen om aan het fransche publiek de oordeelvelling gemakkelijk te maken, welke men eindelijk over deze zaak zal moeten uitspreken:

Hoe komt het, dat een intrigant, vroeger reeds tot drie verschillende malen, én wegens zamenzwering, én wegens afzetterij én wegens eerrooverij, veroordeeld zijnde, dat die *Chaltas*, op nieuw gevat, als wederom beschuldigd van misdaad, door de overheid geplaatst is in een achtenswaardig zieken-gesticht, waarin zelfs een pair van Frankrijk verpligt is geweest, zich in het gezelschap van dien ellendeling te bevinden?

Hoe komt het, dat het bedrag der verplegingskosten van *Chaltas*, aan den eigenaar van dit zieken-gesticht is betaald geworden, niet door het ministerie van justitie, maar door den heer *de Jussieu*, directeur der policie aan het ministerie van binnenlandsche zaken?

Hoe komt het dat, tijdens het verblijf van *Chaltas* in dit ziekengesticht, deze zelfde directeur van policie met hem een geheim onderhoud gehad heeft, hetwelk meer dan twee uren heeft geduurd?

Hoe komt het, eindelijk, dat de voormalige bediende van den heer *Fabricius*, die eenige maanden geleden beproefd heeft, de papieren van onzen zaakgelastigde te stelen, insgelijks een paar dagen voor deze poging, eene zamenkomst met denzelfden directeur van politie gehad heeft?

Voor het tegenwoordige, willen wij de vragen, die wij aan de vrienden en beschermers des heeren *Lehon* te rigten hebben, bij de bovenstaande bepalen.

Men heeft verlangd ons het stilzwijgen te zien afbreken; zal men thans tevreden zijn?" —

Hierop laat het *Journal de la Haye* den tekst der in bovenstaand artikel bedoelde ordonnantie volgen.

Wij laten hier eenige levensbijzonderheden van den onlangs overleden waardigen *Johannes Buijs* volgen, die wij van eene vriendelijke hand ontvangen.

De dezer dagen overleden heer *Johannes Buys*, was te Amsterdam geboren, ridder der orde van den Nederlandschen leeuw, lid van het koninklijk Nederlandsch Instituut en van vele andere geleerde en nuttige instellingen, en in der tijd lector in de natuurkunde aan de societeit *Felix Meritis*. Hij heeft wezenlijke diensten aan zijne landgenooten gedaan, door de verbreiding van natuurkennis onder het volk, hetwelk deswege gemeenlijk maar zeer oppervlakkige kundigheden bezit en door de uitroeijing of verbanning van vooroordeelen daaromtrent. De Maatschappij: *tot Nut van 't Algemeen* had sinds langden wensch gekoesterd, om het onderrigt der natuurkunde op de lagere scholen in te voeren, en heeft eene prijsvraag ten dien einde uitgeschreven; zijne beantwoording behaalde den palm en werd in 1798 voor het eerst en later nogmaals gedrukt. Algemeen kent men het nuttig Natuurkundig schoolboek van *Buys*. Een andere prijs werd door hem in 1802 weggedragen wegens eene verhandeling over de schadelijkheid der vooroordeelen, onder den gemeenen man omtrent het horoskooptrekken, planeet-lezen, enz. verspreid, en tot aanwijzing, dat planeten noch kometen werking op het lot der menschen hebben. Eindelijk werd hem een derde prijs toegekend door dezelfde maatschappij, wegens een geschrift tot verspreiding van natuurkennis onder het algemeen. Dit geschrift, in den volkstijl geschreven, poogt voornamelijk de dwalingen weg te nemen, die onder de menigte nopens de natuurverschijnselen bestaan. De heer *Buys* heeft voorts bouwstoffen geleverd voor de verzameling van verhandelingen over de fabrijken en manufacturen, in het Nederlandsch uitgegeven. Men vindt van hem in de *Vaderlandsche Letteroefeningen* van het jaar 1817, N° IX, een uitgebreiden brief, of liever eene verhandeling, tot wederlegging van de meening des heeren *Uilkens*, hoogleeraar te Groningen, ten voordeele van het dierlijk magnetismus. In dat schrijven beweert de heer *Buys*, dat niets het geloof wettigt, dat aan de ziel door een anderen weg dan de gewone zintuigen gewaarwordingen kunnen worden overgebragt, en hij ziet in de zoogenaamde wonderen van het magnetismus slechts gewrochten der verbeelding of kunstenarijen, tot schade der ligtgeloovigen. Later heeft de heer *Buys* met Dr. *van Marum* een prijs van *f* 200 uitgeloofd aan den magnetiseur, die een dusgenaamden helderziende een enkel woord in eene beslotene doos zou doen lezen. Dit schijnt niet geschied te zijn. Tot dus verre is de strijd voor en tegen het dierlijk magnetismus onbeslist gebleven, gelijk dit onlangs weder in Parijs gebleken is.

Niet slechts, zoo als bereids gezegd is, vormde de heer *Buys* zich door onvermoeide werkzaamheid en vlijt zoodanig, dat zijne kennis in natuur- en sterrekunde hem onder de geleerden eene plaats deed verwerven, maar onafgebroken was hij, zoolang zijn ligchaamskrachten het toelieten, werkzaam tot den opbouw en bloei van die inrigtingen, wier hoofddoel is door volksbeschaving en verlichting het algemeen welzijn te bevorderen.

De verbeterde inrigting der stads-armenscholen, die zelfs buiten 's lands geprezen en ten voorbeeld gesteld zijn, heeft men gedeeltelijk aan hem te danken. De maatschappij in 't algemeen verliest in *J. Buys* een voortreffelijk mensch, die in zijne onderscheidene werkkringen veel nut heeft gesticht, en in het bijzonder de vaderlandsche vereenigingen, waarvan hij een steun en sieraad was.

Vorst en Vorstin *Leopold* zijn nog den avond van hun vertrek uit Ostende, den 4den dezer, te Ramsgate aangekomen en aldaar door lord *Wellington* ontvangen. Den volgenden middag zijn zij te Londen aangekomen. Bij hun vertrek uit de genoemde zeeplaats, is aan een der kanonniers, bij het doen der eerschoten, door het ploiseling vuurvatten van het kruid, terwijl men met het laden van het stuk bezig was, de hand weggeslagen, en heeft deze ongelukkige eene zware wonde aan het hoofd bekomen.

— In de ministeriele *Emancipation* leest men: » Wij zien ons in staat, om te verzekeren, dat, dank hebbe de tusschenkomst van onzen gezant *van de Weijer*, een gedeelte der exemplaren van het vlugschrift des heeren *Dumortier* over de 24 artikelen, uit handen der Londensche douanen gered is. Reeds is een aanzienlijk aantal exemplaren dezer brochure onder de engelsche ministers, onder de leden van het diplomatieke korps, de voornaamste staatkundigen en onder de redactien der dagelijksche en wekelijksche bladen verspreid."

— Uit Rome wordt van den 28sten Augustus geschreven: » Gisteren is de aartsbisschop van Mechelen, monsignore *E. Sterk*, uit Belgie alhier aangekomen, en zal heden nog bij den Paus ten gehoore worden toegelaten. In het eerstvolgend consistorie zal hij, te gelijk met monsignore *Soglia* door den H. vader tot de kardinaals-waardigheid verheven worden. Naar wij vernemen, heeft de koning van Belgie (vorst *Leopold*) den onbemiddelden aartsbisschop voor deze reis eene som van 30,000 franken verstrekt."

— Uit Doornik schrijft men, dat het muzijkkorps der Doorniksche schutterij, waarvan de heer *Dumortier* kolonel is, dezen vertegenwoordiger eene serenade gebragt heeft, ter gelegenheid van zijne benoeming tot ridder der *Leopolds*-orde.

— De ijzeren spoorwegen in Belgie hebben in de afgeloopen maand 269,086 reizigers vervoerd; de ontvangst heeft 469,679 franken bedragen.

— Ter Antwerpsche beurs van laatstleden zaturdag werden de spaansche schuldbrieven tegen 18¼ verhandeld.

DE HEER *FABRICIUS*.

Reeds was het volgende artikel geheel gereed en bestemd om in ons nummer van heden te verschijnen, toen wij het boven medegedeelde in het *Journal de la Haye* lazen. Wij hebben desniettegenstaande gemeend onze geheel daarmede overeenstemmende gedachten omtrent deze zaak, niet achterwege te moeten laten.

Een groot schandaal in de diplomatieke wereld is ten einde gebragt; dan, helaas, niet met den gewenschten uitslag waarmede men zich zal gevleid hebben. De raadkamer der regtbank van het departement der Seine heeft de vervolging tegen *Chaltas* buiten verder vervolg gesteld. Is dat vonnis der regtbank eene *censuur* van de handelingen van het ministerie, dan wel eene daad van rechtvaardigheid? Het is moeijelijk om het eerste te gelooven; het is niet minder moeijelijk, om de mogelijkheid van het laatste te onderstellen. Wij gelooven dat de Fransche regters eerlijke lieden zijn, en betwijfelen dus zeer, dat zij eene daad van onbillijkheid zouden gepleegd hebben; wij houden hen voor veel te nationaal; dat is, te kunnen opzigte gesproken, te zeer tegen de Nederlanders ingenomen en te vervuld met eigen geregtigheid, om hen in staat te achten, het nationaal gouvernement te gispen. Dat vonnis van *non-lieu*, uitgesproken over de instructie ten laste van *Chaltas*, wegens opligting door het opmaken en voor echt uitgeven van gewaande diplomatieke stukken, bewijst echter de volle waarheid, dat er geen misdrijf (*delict*) gepleegd is. Wat nu? De Nederlandsche zaakgelastigde *Fabricius* is verwijderd van het Parijsche hof; teruggeroepen het is waar op last des konings, ten gevolge van de verderlingen des graven *Molé*; maar dat vertrek diens zaakgelastigden, die politieke verwijdering, doet het Fransche ministerie geene eer aan. Een man, algemeen geacht en bemind, wiens trouw aan zijne regering hem inzage bezorgt van de aan deze geleide lagen, en die hem bekend doet worden met eene menigte belangrijke stukken, die de onopregte handelingen van Frankrijk jegens Nederland ontwikkelen, wordt afgewezen, als hadde hij een misdrijf begaan tegen het Fransche ministerie. In zoo verre heeft de graaf *Molé* gezegevierd, dat de heer *Fabricius* is teruggeroepen geworden; maar de keer, dien hij aan de zaak heeft willen geven, was onbedacht en is daardoor tegen zijne verwachting uitgevallen. Daar is niemand in de diplomatieke wereld, die het zal geloven te gelooven, dat de heer *Fabricius* zich heeft laten verleiden om valsche diplomatieke stukken te koopen; maar ieder zal de volledige overtuiging hebben, dat de Nederlandsche zaakgelastigde achter de bedoelingen van het Parijsche kabinet geraakt is, en dat hij daarvan heeft gebruik gemaakt, zoo als een eerlijk en trouw gezant past. Niemand is in den grof gespannen strik gevallen, om aan het bestaan van een vervalscher van diplomatieke nota's, aan eenen van de straat opgeraapten, valsche nota's opstellende en verkoopende *Chaltas* geloof te hechten; maar wel daaraan, dat die stroman gebruikt is om aan de publieke opinie eene andere rigting te geven; en zich alzoo te verschoonen, dat de regering hare geheime inzigten en plannen zich laat ontvallen. Het is echter te bejammeren, dat men niet reeds vroeger achter de waarheid gekomen zij; maar dit voorval lost dan ook den diefstal met braak bij den heer *Fabricius* gepleegd op. Wie toch kiest, boven goud en geldswaarde, eene geheime correspondentie tusschen een afgezant en zijnen Vorst, ten zij de dief daarbij belang hebbe? De graaf *Molé* heeft met de zaak *Chaltas* een groot schandaal bedreven, daardien hij een eerlijk man heeft opgeofferd, om zijne aan het daglicht gebragte kwade trouw jegens onze regering te bemantelen. Maar evenmin als het *corps diplomatique* te Parijs *dupe* geweest is van den graaf *Molé*, en den Nederlandschen afgevaardigde hare achting is blijven betoonen, ten spijt van den noodleugen des Franschen bestuurs; even min is de koning der Nederlanden daardoor om den tuin geleid. Hij heeft door de manier waarop hij den heer *Fabricius* ontvangen heeft, een schitterend bewijs van tevredenheid aan dien zaakgelastigde gegeven; en daardoor aan het fransch ministerie doen gevoelen, welke waarde er aan derzelver betichting ten laste van dezen persoon gehecht moet worden. Het valt hard, dat een regtvaardig Koning steeds blootgesteld is aan de belangzuchtige kuiperijen en aan de spoliatien van magtiger naburen; dan het is een geluk en eene vertroosting, dat die Vorst nog onderdanen heeft, die trouw en pligt heilig achten. Doch werwaarts zal nu de Koning den heer *Fabricius* zenden. Naar Engeland! Daar schuilt allerwaarschijnlijkst in de ministeriele portefeuille wel het een en ander dat door ons verdiende gekend te zijn; het Engelsch ministerie geeft in dubbelhartigheid ten onzen opzigte aan Frankrijk niets gewonnen. Maar zou juist om die reden de heer *Fabricius* daar wel welkom zijn? Waarschijnlijk niet. Hij wordt dan gezonden naar meer onze belangen toegedane echter zwakke of wankelende hoven; zijne bedrijvigheid en doorzigt zullen de zwakken sterken, de wankelenden steunen; en onze naam-bondgenooten tot wakkere en wezenlijke bondgenooten maken.

Te BREDA, bij BROESE EN COMP. Boekdrukkers en Boekverkoopers.